

تحلیل محتوای کتاب حرفه و فن سوم راهنمایی براساس مولفه های کار آفرینی

فریبا جهانشاهی^۱، محمد غفاری^۲، نوروز ناییجی^۳

چکیده

نظام آموزش و پرورش یکی از بسترهای مهم در هر جامعه‌ای برای ایجاد، رشد و توسعه مهارت‌های کارآفرینی در افراد محسوب می‌شود. هدف این پژوهش تحلیل محتوای کتاب‌های آموزش حرفه و فن دوره راهنمایی براساس شاخص‌های کارآفرینی می‌باشد. روش تحقیق توصیفی و از نوع تحلیل محتوا بوده و جامعه آماری پژوهش شامل محتوای کتاب آموزش حرفه و فن سوم راهنمایی در سال تحصیلی ۱۳۹۲ - ۱۳۹۱ در ۱۹۳ صفحه می‌باشد. چک لیست این پژوهش فرم تحلیل محتوا است که پنج شاخص اصلی کارآفرینی یعنی، خلاقیت، انگیزه پیشرفت، ریسک-پذیری، مسئولیت پذیری و تحمل ابهام را دربرمی‌گیرد و به منظور روایی صوری و محتوایی آن از دیدگاه های صاحب نظران برنامه‌ریزی درسی و متخصصان کارآفرینی استفاده شده است. داده‌های تحلیل محتوا نیز با استفاده از شاخص‌های آمارتوصیفی، فراوانی و درصد فراوانی و از روش آنتروپی شانون برای وزندهی متغیرها استفاده شده است همچنین تجزیه و تحلیل داده‌ها در دو سطح آمار توصیفی و آمار استنباطی (شامل ضریب همبستگی ساده پیرسون و رگرسیون چندگانه) انجام شد. نتایج نشان از تاثیر مثبت متغیرهای پژوهش می‌باشد. نتایج به دست آمده نشان می‌دهد که در کتاب آموزش حرفه و فن بیشترین میزان فراوانی مربوط به شاخص خلاقیت و نوآوری بوده و کمترین میزان فراوانی مربوط به شاخص تحمل ابهام در کتاب آموزش حرفه و فن سال سوم دوره راهنمایی می‌باشد. براساس نتایج بدست آمده پیشنهاد شده که طراحان کتاب فراوانی مولفه‌های کارآفرینی را با توجه به اهمیت عنوان واحد درسی هماهنگ سازند.

واژه‌های کلیدی: تحلیل محتوا، کتاب آموزش حرفه و فن، کارآفرینی

۱- کارشناس ارشد برنامه درسی، واحد چالوس، دانشگاه آزاد اسلامی، چالوس، ایران. rjahanshahi2012@yahoo.com

۲- استادیار گروه مدیریت آموزشی، واحد چالوس، دانشگاه آزاد اسلامی، چالوس، ایران. mohammadghaffari@iauc.ac.ir

۳- کارشناس ارشد مدیریت آموزشی، واحد ساری، دانشگاه آزاد اسلامی، ساری، ایران. Siros35@gmail.com

مقدمه

در عصر حاضر، بیش‌تر از هر زمان دیگری به نوآوری و کارآفرینی نیاز است (ایمانی و همکاران ۱۳۸۸ ص ۱۳). کارآفرینی یک شایستگی و کلیدی لازم برای ایجاد یک جامعه مدرن بوده و به عنوان یک فرایند پیچیده در طول زمان اتفاق می‌افتد (چیرو^۱ و همکاران ۲۰۱۲). در واقع کارآفرینی یک طرز فکر و بینش می‌باشد که سال‌های اولیه مدرسه می‌تواند تا حد زیادی به پرورش این بینش کمک کند. (راپاسو^۲ و همکاران ۲۰۱۲).

قرن ۲۱ به عنوان قرن دانش معرفی شده است. در این عصر، سرمایه اصلی جوامع، دانش، مهارت و نگرش منابع انسانی آنها می‌باشد. برای اینکه این سرمایه در خدمت سعادت جامعه باشد، نیاز به قابلیت‌های کارآفرینی داریم (جهانیان، ۱۳۸۹). در این راستا نظام آموزشی باید در ایجاد و پرورش روحیه‌ی کارآفرینی در اعضای خود تلاش کند. در واقع پیوند اجتناب ناپذیر نظام آموزشی با نظام اقتصادی، رسالت کارآفرینی را برآن تحمیل کرده است (صادقی شه‌میرزادی و عدلی، ۱۳۸۹). کردنائیچ و زالی طی مطالعه‌ای با عنوان "آموزش کارآفرینی در نظام تعلیم و تربیت" بیان می‌دارند که یکی از راهبردهای اساسی برای مقابله با چالش‌های موجود در جامعه، آموزش کارآفرینی در نظام آموزش و پرورش می‌باشد اما به رغم استقبال گسترده‌ی نظام آموزش و پرورش کشور از کارآفرینی، آموزش کارآفرینی در مواردی با چالش‌های متعددی رو به رو است که یکی از این

چالش‌ها، چالش در محتوا و شیوه‌های آموزش کارآفرینی می‌باشد. در واقع کارآفرینی موضوعی نیست که در قالب یک کتاب بتوان به تمام جنبه‌های آن پرداخت و باید در محتوای کتاب‌ها تغییرات اساسی ایجاد کرده و بحث کارآفرینی را به طور تدریجی و در قالب چند کتاب آموزش داد (کردنائیچ و زالی، ۱۳۸۷). شیخان (۱۳۸۶) نیز اعتقاد دارد که رویکرد توسعه‌ی کارآفرینی در جامعه‌ی کنونی ایران ضروری بوده و از جمله اقدام‌هایی که در این زمینه می‌توان انجام داد افزایش توانایی‌های کارآفرینی شامل تقویت مهارت‌های نوآوری، خلاقیت، مخاطره پذیری، تشخیص فرصت در دانش آموزان، تدریس دروس مورد نیاز برای شکل‌دهی یک واحد کسب و کار و روزآمد کردن مثال‌ها و مسایل در کتب درسی می‌باشد (شیخان، ۱۳۸۶). اما از آنجا که در نظام آموزش و پرورش به‌طور اساسی به موضوع کارآفرینی و آموزش آن پرداخته نشده، لازم است که اقدام‌های اساسی و جدی در این مورد انجام شود. از مهم‌ترین عناصر آموزش کارآفرینی، برنامه‌های درسی می‌باشد و از موضوعات مهم در برنامه‌ریزی درسی اهمیت دادن به نوسازی و هماهنگ کردن محتوا و روش‌های تدریس با شرایط در حال تغییر و نامطمئن می‌باشد (صابر، ۱۹۷۴)، به نقل از کوثری و نوروززاده، (۱۳۸۸). یکی از دروسی که در خلال آموزش و تحصیل فرصت کارآفرینی و یادگیری مهارت‌های زندگی و فرصت هدایت شغلی برای دانش آموزان را فراهم می‌آورد ارائه برنامه‌ی درسی حرفه و فن دوره‌ی راهنمایی می‌باشد. این درس دانش آموزان را با مسیرهای

1. Chiru & et al

2. Raposo & Dopaco

هدف های فرعی

- ۱- بررسی میزان توجه محتوای کتاب حرفه و فن پایه سوم راهنمایی در تمام جوانب (متن، محتوا، تصاویر و تمارین) از نظر مولفه ی (خلاقیت)
- ۲- بررسی میزان توجه محتوای کتاب حرفه و فن پایه سوم راهنمایی در تمام جوانب (متن، محتوا، تصاویر و تمارین) از نظر مولفه ی (انگیزه پیشرفت)
- ۳- بررسی میزان توجه محتوای کتاب حرفه و فن پایه سوم راهنمایی در تمام جوانب (متن، محتوا، تصاویر و تمارین) از نظر مولفه ی (ریسک پذیری)
- ۴- بررسی میزان توجه محتوای کتاب حرفه و فن پایه سوم راهنمایی در تمام جوانب (متن، محتوا، تصاویر و تمارین) از نظر مولفه ی (مسئولیت-پذیری)
- ۵- بررسی میزان توجه محتوای کتاب حرفه و فن پایه سوم راهنمایی در تمام جوانب (متن، محتوا، تصاویر و تمارین) از نظر مولفه ی (تحمل ابهام).

پیشینه پژوهش

پدیده کار آفرینی با شخصیت، شرایط اجتماعی، فرهنگی و آموزشی فرد ارتباط دارد. نقش حیاتی کار آفرینی در توسعه اقتصادی و اجتماعی از جمله ایجاد شغل، کاهش بیکاری، تحقق آرمان های شخصی و انگیزه ی رقابت باعث شده است که (چپرو^۱ و همکاران ۲۰۱۲) در طول دو دهه ی گذشته آموزش کار آفرینی به عنوان یک مسئله اساسی، مورد توجه دانشگاهیان، سیاست گذاران، کارشناسان فن آوری و اقتصاددانان

تحصیلی آینده و با مشاغل و حرفه های موجود در جامعه آشنا کرده و به آنان کمک می کند تا استعداد های خود را بشناسند و برای آینده ی خود تصمیم بگیرند (راهنمای برنامه درسی حرفه و فن، ۱۳۸۹). امروزه اهمیت کارآفرینی و کارآفرینان در نظام اقتصادی منجر به اهمیت و توسعه ی کارآفرینی در بخش های بنیادین یک کشور از جمله آموزش و پرورش شده است. بر همین اساس طراحی و استقرار نظام کارآفرینی، خلاقیت و نوآوری در آموزش و پرورش و برنامه های درسی در راستای هدایت دانش آموزان به سوی حرف و مهارت های مورد نیاز حال و آینده کشور، متناسب با استعدادها، علایق و توانمندی های دانش آموزان، از مسائل ضروری کشور به حساب می آید در این پژوهش تلاش شده است که میزان توجه به پنج شاخص کارآفرینی در محتوای کتاب های آموزش حرفه و فن شامل متن (نوشته ها)، فعالیت ها (بحث کنید، تحقیق کنید، پرسش ها، فعالیت ها) و جداول - تصاویر بررسی شود. با توجه به آن چه که بیان شد این پژوهش در صدد پاسخ گویی به این پرسش کلی است. تا چه اندازه در محتوای کتاب های آموزش حرفه و فن سال سوم راهنمایی به شاخص های کارآفرینی توجه شده است؟

اهداف پژوهش

هدف اصلی

شناسایی میزان انطباق محتوای کتاب حرفه و فن پایه سوم راهنمایی در تمام جوانب (متن، تصویر، تمارین) بر اساس مولفه های کار آفرینی

¹. Chiru & et al

اجرای موفقیت آمیز ایده‌های خلاقانه است (باکوس^۳ و همکاران ۲۰۰۸).

نوآوری یک مفهوم چند بعدی می‌باشد که از دیدگاه‌های مختلف و رشته‌های مختلف تعریف شده (پوپسکو^۴ و همکاران ۲۰۱۲) و اشاره به فرایندی پویا، اجتماعی، پیچیده و ارزش‌مند دارد (ولک^۵ ۲۰۱۲) هسته اصلی فعالیت‌های کارآفرینی خلاقیت و نوآوری است (مارس و همکاران ۲۰۱۰) افراد باید با توجه به زمان و آنچه که از آنها انتظار می‌رود به انجام کار خلاق بپردازند. به گفته ی پیتز دراکر^۶، وجود نوآوری در کارآفرینی به قدری ضرورت دارد که می‌توان ادعا کرد کارآفرینی بدون آن وجود ندارد و خلاقیت نیز بدون نوآوری نتیجه‌ای در پی نخواهد داشت (سعیدی کیا، ۱۳۹۱).

۲- انگیزه پیشرفت: انگیزه پیشرفت عبارت است از نیروی انجام دادن خوب کارها نسبت به استانداردهای عالی.

۳- ریسک پذیری: پذیری به معنای پذیرش مخاطره‌های معتدل می‌باشد که می‌تواند با تلاش‌های شخصی مهار شوند. (احمدپور داریانی، ۱۳۹۱).

۴- مسئولیت پذیری: با عزم و اراده فائق آمدن بر موانع و جبران نقطه ضعف خود (پایدار و همکاران، ۱۳۸۷)

۵- تحمل ابهام: پذیرفتن عدم قطعیت به عنوان بخشی از زندگی و توانایی ادامه‌ی حیات با

قرار گیرد. امروزه آموزش‌های کارآفرینی در مراکز آموزشی نقش نقش به سزایی در ایجاد انگیزه و افزایش صلاحیت فارغ التحصیلان در فعالیت نوآورانه کارآفرینانه دارد (اکسن^۱ و همکاران ۲۰۱۲) انگیزه اصلی از آموزش کارآفرینی بالا بردن سطح آگاهی دانش‌آموزان در انتخاب شغل و توسعه‌ی نگرش، رفتار و ظرفیت فردی است (گون^۲ ۲۰۱۲) بسیاری از تحقیقات نشان می‌دهد آموزش‌های رسمی می‌توانند صلاحیت‌های کارآفرینی افراد را به طور رسمی افزایش داده و عامل مهمی برای تبدیل افراد به انسان‌ای موفق و کشف راه‌های جدید توسط آنها برای مقابله با مشکلات جهانی باشند. (چیرو و همکاران ۲۰۱۲).

سوابق مطالعات و پژوهش‌های کارآفرینی نشان از ویژگی‌ای خاص کارآفرینان دارد. رویکرد ویژگی‌های شخصیتی نشان می‌دهد کارآفرینان صفاتی دارند که آنها را از دیگران متمایز می‌نماید. هم‌چنین پیشینه‌ی ادبیات کارآفرینی نشان دهنده‌ی رواج بیش‌تر این رویکرد در مقایسه با سایر رویکردهای کارآفرینی است (پورقاز و همکاران، ۱۳۹۰). در این پژوهش پس از مطالعه و بررسی منابع گوناگون کارآفرینی و تایید متخصصان امر شاخص‌های زیر به عنوان مهم‌ترین ویژگی‌های رفتاری انتخاب شد که عبارتند از:

۱- خلاقیت و نوآوری: خلاقیت شامل ایده‌های جدید در قالب افراد و یا گروه‌ها و نوآوری

³. Baucus & et al

⁴. Popescu & Crenicean

⁵. Vlok

⁶. Peter Druker

¹ Aksan & Yildirim

². Gunes

دست یافت که کارآفرینی فرایندی اکتسابی، هدفمند و قابل آموزش بوده و باید آن را در مدارس آموزش داد.

نتایج پژوهش مرادی و همکاران (۱۳۸۷) با عنوان بررسی ویژگی‌های بنیادین کارآفرینی در دانش آموزان دوره ی متوسطه ی خراسان شمالی نشان می‌دهد که دانش آموزان دوره ی متوسطه از نظر قابلیت های بنیادین کارآفرینی در وضعیت مطلوبی قرار ندارند و چهار ویژگی استقلال طلبی، خلاقیت، توفیق طلبی و ریسک پذیری از حد متوسط پایین تر است.

گوون^۲ (۲۰۰۹) با تحلیل محتوای برنامه‌های درسی جدید دوره‌ی ابتدایی مدارس ترکیه به این نتیجه رسید که دستاوردهای کارآفرینی در برنامه‌های درسی آموزش ابتدایی هم چون علوم، علم و صنعت، علوم اجتماعی و ریاضیات منجر به ایجاد برخی از ویژگی‌های کارآفرینی در دانش آموزان می‌شود، اما این مقدار کافی نیست.

کی و همکاران^۳ (۲۰۰۶) طی پژوهشی که در کشور هند و در میان دانش آموزان ۱۸-۱۵ ساله انجام داده‌اند، به این نتیجه دست یافتند که برنامه‌های درسی شامل راهنمایی معلم و کتب کار دانش‌آموزان در زمینه‌ی کارآفرینی، مهارت‌های لازم را برای ایجاد کسب و کار به دانش آموزان می‌آموزد و زمینه‌ی تشخیص فرصت، نوآوری، ریسک‌پذیری و تفکر انتقادی را در آنها ایجاد می‌کند.

دانش ناقص است (سلجوقی، ۱۳۹۰). افرادی که قدرت تحمل ابهام را دارند می‌توانند ایده‌ها و راه حل‌های غیر معمول و ابتکاری بیش تری ایجاد کنند. قدرت تحمل ابهام باعث می‌شود که دانش‌آموزان از حداکثر توان آفریدن (خلق کردن) خود استفاده کنند و به خودباوری دست یابند. این قدرت، حس کنجکاوی، جست و جوگری، تشخیص و اعتماد به نفس را در مواجهه‌ی دانش‌آموزان با مسائل و مشکلات درسی و دست یافتن به مهارت‌های عملی در زندگی بالا می‌برد (تهو^۱ و همکاران ۱۹۹۷).

واثقی (۱۳۹۰) با تحلیل محتوای کتاب درسی کارآفرینی سال اول دبیرستان (دوره‌ی کار و دانش) و نظرسنجی از معلمان استان اردبیل به این نتیجه دست یافت که در این کتاب به شاخص خلاقیت و نوآوری بیش از حد متوسط و به شاخص تحمل ابهام توجه چندانی نشده است.

جعفری مقدم و فخارزاده (۱۳۹۰) با تحلیل محتوای کل کتاب‌های فارسی (کتاب‌های بخوانیم و بنویسیم) پنج پایه‌ی دبستان براساس الگوی رایبسون به این نتیجه دست یافتند که ۲۴/۸ درصد از کل کتاب‌های بخوانیم و نیز ۵۴/۹ درصد از کل کتاب‌های بنویسیم به شاخص‌های نگرش کارآفرینانه توجه کرده‌اند و هم چنین در کلیه‌ی کتاب‌ها، شاخص خلاقیت و نوآوری بیش‌ترین و شاخص تشخیص فرصت کم‌ترین فراوانی دارد. حسینی خواه (۱۳۸۷) در پژوهشی با عنوان امکان و ضرورت آموزش کارآفرینی، به این نتیجه

² Guven

³ Kee & et al

¹ . Teoh & Foo

روش پژوهش

مجلات بین‌المللی، مجلات مرتبط و معتبر استفاده شده است.

در اجرای تحقیق برای اندازه‌گیری متغیرهای این پژوهش از "پرسشنامه معکوس" و چک لیست از مولفه‌های کار آفرینی که به تایید استاد راهنما و مشاور رسیده است، استفاده شده است.

یافته‌ها

سوال ۱) تا چه اندازه در محتوای کتاب‌های آموزش حرفه و فن سال سوم راهنمایی به شاخص‌های کارآفرینی توجه شده است؟
برای پاسخ به این پرسش، تحلیل محتوای کتاب آموزش حرفه و فن سال سوم راهنمایی در جدول زیر بررسی می‌شود.

این پژوهش از نظر هدف کاربردی و از نظر نوع تحقیق، توصیفی از نوع تحلیل محتوا می‌باشد. به منظور پاسخ به سوال‌های پژوهش و به منظور بررسی محتوای کتاب سوم آموزش حرفه و فن سوم راهنمایی شامل (متن، فعالیت‌ها، تصاویر) از روش تحلیل محتوا استفاده شده است. در این پژوهش حجم نمونه با حجم جامعه برابر و تمامی محتوای کتاب آموزش حرفه و فن سوم راهنمایی در سال تحصیلی ۹۲-۱۳۹۱ را در بر می‌گیرد.

ابزار گردآوری

روش گردآوری اطلاعات به صورت میدانی و کتابخانه‌ای است. برای جمع‌آوری اطلاعات لازم جهت پژوهش حاضر از کتابخانه، منابع اینترنتی،

جدول ۱- نتایج تحلیل محتوای کتاب آموزش حرفه و فن سال سوم راهنمایی

واحد تحلیل/شاخص	خلافت	انگیزه پیشرفت	ریسک پذیری	مسئولیت پذیری	تحمل ابهام
متن	۷۷	۴۰	۸	۳۶	۳
تصاویر	۸۷	۲۰	۷	۲	۲
تمارین	۱۸	۱۴	۶	۸	۰
مجموع	۱۸۲	۷۴	۲۱	۴۶	۵
درصد	۵۶	۲۲/۷۶	۶/۴۶	۱۴/۱۵	۱/۵۳

سوال ۲). تا چه اندازه در متن کتاب‌های آموزش حرفه و فن سال سوم راهنمایی به شاخص‌های کارآفرینی توجه شده است؟
در جدول شماره (۲) میزان فراوانی و درصد فراوانی هر یک از شاخص‌های کارآفرینی در مجموع متن کتاب آموزش حرفه و فن سوم دوره راهنمایی آورده شده است. نتایج این جدول نشان می‌دهد که از مجموع ۱۶۴ واحد کدگذاری شده در متن کتاب سوم، همه‌ی شاخص‌های کارآفرینی مورد توجه قرار گرفته اما در این بین شاخص

در جدول شماره (۱) میزان فراوانی محتوای کتاب آموزش سال سوم راهنمایی شامل (متن، فعالیت و تصاویر) ارائه شده است. همان‌طور که ملاحظه می‌شود، از مجموع ۳۲۵ واحد کدگذاری شده در کتاب سال سوم در مجموع شاخص خلافت و نوآوری با ۵۶ درصد و ۱۸۲ مورد بیش‌ترین و شاخص تحمل ابهام با ۱/۵۳ درصد و ۵ مورد فراوانی کم‌ترین فراوانی را دارد.

خلاقیت با ۶۶/۹۵ و ۷۷ مورد بیش‌ترین و شاخص تحمل ابهام با ۱/۸۲ و ۳ مورد کم‌ترین فراوانی را دارند.

جدول ۲- نتایج تحلیل محتوای متن کتاب سوم آموزش حرفه و فن

مجموع	تحمل ابهام	مسئولیت پذیری	ریسک پذیری	انگیزه پیشرفت	خلاقیت	شاخص واحد تحلیل
۱۶۴	۳	۳۶	۸	۴۰	۷۷	متن
۱۰۰	۱/۸۲	۲۱/۹۵	۴/۸۷	۲۴/۳۹	۶۶/۹۵	درصد

جدول نشان می‌دهد که از مجموع ۴۶ واحد کدگذاری شده در تمارین کتاب سوم آموزش حرفه و فن، بیشترین مقدار فراوانی مربوط به شاخص خلاقیت با ۳۹/۱۳ و ۱۸ مورد می‌باشد و کمترین مقدار فراوانی به شاخص تحمل ابهام که اصلاً مشاهده نشد.

سوال (۳). تا چه اندازه در تمارین کتاب آموزش حرفه و فن سال سوم راهنمایی به مولفه‌های کارآفرینی توجه شده است؟ در جدول شماره (۳) میزان فراوانی و درصد فراوانی هر یک از شاخص‌های کارآفرینی در مجموع تمارین کتاب آموزش حرفه و فن سال سوم دوره راهنمایی آورده شده است. نتایج این

جدول ۳- نتایج تحلیل محتوای تمارین کتاب سوم آموزش حرفه و فن

مجموع	تحمل ابهام	مسئولیت پذیری	ریسک پذیری	انگیزه پیشرفت	خلاقیت	شاخص واحد تحلیل
۴۶	۰	۸	۶	۱۴	۱۸	تمارین
۱۰۰	۰	۱۷/۳۹	۱۳/۰۴	۳۰/۴۳	۳۹/۱۳	درصد

و فن شاخص خلاقیت و نوآوری با ۷۳/۳۷ و ۸۷ مورد بیش‌ترین فراوانی و شاخص‌های مسئولیت-پذیری و تحمل ابهام با ۱/۶۹ و ۲ مورد کم‌ترین فراوانی را دارند.

سوال (۴). تا چه اندازه در تصاویر کتاب‌های آموزش حرفه و فن سال سوم راهنمایی به مولفه‌های کارآفرینی توجه شده است؟

در جدول شماره (۴) میزان فراوانی و درصد فراوانی هر یک از شاخص‌های کارآفرینی در مجموع تصاویر کتاب آموزش حرفه و فن سال سوم دوره‌ی راهنمایی آورده شده است. نتایج این جدول نشان می‌دهد از مجموع ۱۱۸ واحد کدگذاری شده در کتاب سال سوم آموزش حرفه

جدول ۴- نتایج تحلیل محتوای تصاویر کتاب سوم آموزش حرفه و فن

واحد تحلیل / شاخص	اخلاقیت	انگیزه پیشرفت	ریسک پذیری	مسئولیت پذیری	تحمل ابهام	مجموع
تصاویر	۸۷	۲۰	۷	۲	۲	۱۱۸
درصد	۷۳/۳۷	۱۶/۹۴	۵/۹۳	۱/۶۹	۱/۶۹	۱۰۰

سال سوم آموزش حرفه و فن دوره ی راهنمایی مربوط به شاخص " تحمل ابهام " است. همچنین در ادامه تجزیه و تحلیل داده ها در دو سطح آمار توصیفی و آمار استنباطی (شامل ضریب همبستگی ساده پیرسون و رگرسیون چندگانه) با استفاده از نرم افزار SPSS انجام شد.

نتایج این مقایسه نشان می‌دهد که از مجموع ۳۲۸ واحد کدگذاری شده در کتاب آموزش حرفه و فن سال سوم راهنمایی شاخص " اخلاقیت و نوآوری " بیشترین مورد فراوانی را به خود اختصاص داده و کمترین مورد فراوانی در کتاب

یافته های تحقیق:

جدول ۵- اطلاعات توصیفی متغیرهای پژوهش

شاخص های آماری متغیر	میانگین	انحراف استاندارد	کمترین	بیشترین
اخلاقیت	۵۶/۰۸	۵/۵۱	۵۷	۱۱۵
انگیزه پیشرفت	۴۲/۲۵	۵/۱۱	۲۲	۶۲
ریسک پذیری	۳۱/۲۹	۵/۰۰	۳۹	۸۹
مسئولیت پذیری	۳۸/۲۹	۵/۰۱	۲۱	۷۱
تحمل ابهام	۴۱/۴۰	۵/۰۸	۳۲	۶۹

با توجه به نتایج جدول ۶، توزیع مشاهده شده با توزیع نظری یکسان است و تفاوتی بین این دو وجود ندارد، به عبارت دیگر توزیع داده‌ها نرمال است. سپس جهت بررسی فرضیات پژوهش از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شد که نتایج در جدول ۳ ارائه شده است.

جدول بالا اطلاعات توصیفی متغیرهای پژوهش (میانگین، انحراف استاندارد، کمترین و بیشترین نمره های متغیرهای پژوهش را در نمونه نشان می‌دهد. نرمال بودن داده‌ها با استفاده از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف بررسی شد و نتیجه در جدول زیر ارائه شده است.

جدول ۶: آزمون کولموگروف-اسمیرنوف (K-S)

متغیر	سطح معنی داری
اخلاقیت	۰/۱۲۱
انگیزه پیشرفت	۰/۱۰۵
ریسک پذیری	۰/۱۰۵
مسئولیت پذیری	۰/۰۵۶
تحمل ابهام	۰/۰۵۱

جدول ۶- نتایج ضرایب همبستگی پیرسون

متغیرها	میانگین	انحراف معیار	ضریب همبستگی	سطح معناداری
خلاقیت	۴/۳۳	۰/۶۴۸	- ۰/۴۳۰	۰/۰۰۱
انگیزه پیشرفت	۴/۶۴	۰/۵۸۲	- ۰/۵۰۲	۰/۰۰۱
ریسک پذیری	۵/۲۳	۰/۵۹۳	۱	۰/۰۰۱
مسئولیت پذیری	۴/۲۹	۰/۵۵۵	- ۰/۲۰۸	۰/۰۰۱
تحمل ابهام	۴/۲۸	۰/۵۴۵	- ۰/۳۳۱	۰/۰۰۱

همان‌گونه که در جدول ۶ مشاهده می‌شود ضریب همبستگی بین خلاقیت و انگیزه پیشرفت به ترتیب برابر با ۰/۴۳- و ۰/۵۰۲- است که هر دو در سطح ۰/۰۰۱ معنادارند. بر این اساس میان

متغیرهای خلاقیت و انگیزه پیشرفت همبستگی منفی وجود دارد. در ادامه در جدول ۷ نتایج تحلیل رگرسیون بین متغیرهای پژوهش ارائه شده است.

جدول ۷: نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون بین متغیرهای پژوهش

متغیر مستقل	مدل	ضرایب استاندارد نشده		آماره t	معناداری
		B	خطای استاندارد		
خلاقیت	مقدار ثابت	-۰/۲۴۲	۰/۰۱۱	-۲۳/۱۷۷	۰/۰۱
	خلاقیت	-۰/۱۴۸	۰/۰۰۳	-۲۶/۵۲۱	۰/۰۱
انگیزه پیشرفت	مقدار ثابت	-۰/۶۰۵	۰/۱۶۶	-۱۵/۲۵۶	۰/۰۱
	انگیزه پیشرفت	-۰/۳۷۸	۰/۰۴۱	-۲۱/۲۳۶	۰/۰۱
ریسک پذیری	مقدار ثابت	-۰/۳۵۱	۰/۰۲۱	-۲۰/۳۶۶	۰/۰۱
	ریسک پذیری	-۰/۱۵۸	۰/۱۵۸	-۱۹/۶۵۵	۰/۰۱
مسئولیت پذیری	مقدار ثابت	-۰/۲۱۲	۰/۰۴۲	۱۸/۹۸۵	۰/۰۱
	مسئولیت پذیری	-۰/۱۵۹	۰/۰۰۲	-۲۱/۱۵۵	۰/۰۱
تحمل ابهام	مقدار ثابت	-۰/۱۵۸	۰/۰۱۲	۱۵/۹۸	۰/۰۱
	تحمل ابهام	-۰/۱۲۱	۰/۰۰۲	-۲۰/۱۴۴	۰/۰۱

بحث و نتیجه

چندگانه) انجام شد. نتایج نشان از تاثیر مثبت متغیرهای پژوهش می‌باشد. در پاسخگویی به سوال پژوهشی اول که به میزان توجه و استفاده از مؤلفه خلاقیت در کتاب درسی حرفه و فن سوم راهنمایی اشاره شده مشخص گردیده که بیشترین فراوانی در قالب متن مربوط به تحلیل‌گری پیچیدگی و در قالب تصاویر مربوط به ابتکار بوده است.

در این پژوهش تحلیل و ارزیابی محتوی کتاب حرفه و فن براساس مؤلفه کارآفرینی براساس جداول فراوانی و آنتروپی انجام گرفته است. همچنین تجزیه و تحلیل داده‌ها در دو سطح آمار توصیفی و آمار استنباطی (شامل ضریب همبستگی ساده پیرسون و رگرسیون

نتایج حاصل با یافته‌های پژوهشگران داخلی همچون عزیزی (۱۳۸۲)، جعفری مقدم و همکاران (۱۳۸۷)، واثقی (۱۳۸۷) مطابقت داشته و پشتیبانی می‌شود. همچنین با یافته‌های پژوهشگران خارجی همچون کی و همکاران (۲۰۰۶)، جان گیو و همکاران (۲۰۰۹)، گوون (۲۰۰۹) مطابقت داشته و پشتیبانی می‌شود.

در پاسخگویی به سؤال پژوهشی چهارم، بیشترین فراوانی مشاهده شده مربوط به زیر مولفه عمل‌گرایی مربوط به مسئولیت‌پذیری بوده است. وبقیه زیر مولفه‌های مسئولیت‌پذیری هیچ فراوانی در ۸ واحد درسی مشاهده نشده است.

نتایج حاصل با یافته‌های پژوهشگران داخلی همچون واثقی (۱۳۹۰)، جعفری مقدم و همکاران (۱۳۹۰)، مرادی و همکاران (۱۳۸۷) مطابقت داشته و پشتیبانی می‌شود. همچنین با یافته‌های پژوهشگران خارجی همچون مورنی (۲۰۰۳)، کی و همکاران (۲۰۰۶)، جان گیو و همکاران (۲۰۰۹)، گوون (۲۰۰۹) مطابقت داشته و پشتیبانی می‌شود.

در پاسخگویی به سؤال پژوهشی پنجم، در مورد زیر مولفه‌های تحمل ابهام در مجموع تمام صفحات کتاب حرفه و فن نسبت به بقیه مولفه‌های کارآفرینی کمترین توجه شده است.

نتایج حاصل با یافته‌های پژوهشگران داخلی همچون عزیزی (۱۳۸۲)، مرادی و همکاران (۱۳۸۷)، پرداختچی و همکاران (۱۳۸۷) مطابقت داشته و پشتیبانی می‌شود. همچنین با یافته‌های پژوهشگران خارجی همچون جان گیو

نتایج حاصل با یافته‌های پژوهشگران داخلی همچون جعفری مقدم و همکاران (۱۳۹۰)، واثقی مرادی و همکاران (۱۳۸۷)، پرداختچی و همکاران (۱۳۸۷) مطابقت داشته و پشتیبانی می‌شود. همچنین با یافته‌های پژوهشگران خارجی همچون مورنی (۲۰۰۳)، جان گیو و همکاران (۲۰۰۹)، گوون (۲۰۰۹) مطابقت داشته و پشتیبانی می‌شود.

در پاسخگویی به سؤال پژوهشی دوم که به میزان توجه و استفاده از مؤلفه انگیزه و پیشرفت تحصیلی در کتاب درسی حرفه و فن سوم راهنمایی اشاره شده مشخص گردیده که بیشترین فراوانی مربوط به زیر مولفه ادراک زمانی و مکانی و کمترین فراوانی را نسبت به بقیه زیر مولفه‌ها انگیزه پیشرفت را دارا بوده است.

نتایج حاصل با یافته‌های پژوهشگران داخلی همچون جعفری و عزیزی (۱۳۸۲)، جعفری مقدم و همکاران (۱۳۸۷)، واثقی (۱۳۸۷) مطابقت داشته و پشتیبانی می‌شود. همچنین با یافته‌های پژوهشگران خارجی همچون کی و همکاران (۲۰۰۶)، جان گیو و همکاران (۲۰۰۹)، گوون (۲۰۰۹) مطابقت داشته و پشتیبانی می‌شود.

در پاسخگویی به سؤال پژوهشی سوم که به میزان توجه و استفاده از مؤلفه ریسک‌پذیری در کتاب درسی حرفه و فن سوم راهنمایی اشاره شده مشخص گردیده بیشترین فراوانی مربوط به ریسک‌پذیری در قالب متن، تصاویر و تمارین در زیر مولفه توانایی آموختن از اشتباهات بوده است. وبقیه زیرمولفه ریسک‌پذیری کمترین فراوانی را دارا بوده است.

عنایت به مولفه‌های کارآفرینی نسبت به تهیه دستورالعمل‌ها، کتاب‌ها، روش‌های آموزش و پرورش دانش‌آموزان و استفاده از هر وسیله کمک آموزشی که بتوان از آموزش‌های لازم بهره‌گرفت، بکوشند.

برگزاری دوره‌های آموزشی ضمن خدمت ویژه کارشناسان و معلمان این مقطع تحصیلی به‌گونه‌ای منظم و مداوم در راستای ارائه دانش و نگرش مطلوب پیرامون آموزش کارآفرینی و ایجاد انگیزه به منظور کاربرد این مفهوم در کلاس درس و محیط زندگی و طراحی بسته‌ها و نرم‌افزارهای آموزشی در این زمینه.

به دلیل اهمیت کارآفرینی در زندگی افراد به ویژه دانش‌آموزان، شایسته است غیر از سازمان آموزش و پرورش که وظیفه آموزش و تربیت نسل آینده کشور را برعهده دارد، سازمان‌های دیگر نیز به کمک و یاری این سازمان شتافته و در جهت آموزش و یادگیری مفاهیم اساسی کارآفرینی گام‌های اساسی بردارند

و همکاران (۲۰۰۹)، سام ول (۲۰۱۰)، گوون (۲۰۰۹) مطابقت داشته و پشتیبانی می‌شود.

با استفاده از وزن‌دهی آنتروپی رتبه‌بندی مولفه‌های کارآفرینی در قالب متن، تصاویر، تمارین به‌عنوان گزینه انجام گرفته که بیشترین وزن آنتروپی مربوط به مسئولیت‌پذیری (۰/۵۷۶)، دومین رتبه مربوط به وزن خلاقیت (۰/۱۸۸)، سومین رتبه مربوط به انگیزه پیشرفت (۰/۱۲) و کمترین وزن آنتروپی مربوط به ریسک‌پذیری (۰/۰۰۸) می‌باشد.

همچنین وزن‌های آنتروپی مربوط به مولفه‌های کارآفرینی با توجه به قالب قرارگیری در کتاب (متن، تصاویر، تمارین) مشخص شده است. بیشترین وزن آنتروپی مربوط به تصاویر، دومین رتبه مربوط به وزن متن و سومین رتبه مربوط به تمارین می‌باشد. در ایران کتاب درسی یکی از مهمترین نقش‌ها را در برنامه‌ی درسی ایفا می‌نماید. به عبارت دیگر، در ایران، بیشتر فعالیت‌های آموزشی در چارچوب کتاب درسی انجام میشود و بیشترین فعالیت‌ها و تجربه‌های آموزشی دانش‌آموزان و معلم حول محور آن سازماندهی می‌شود عریضی، ۱۳۸۹ فرایند یادگیری در هر دوره تحصیلی با عوامل مختلف ارتباط دارد. نقش معلم، ارتباط متقابل دانش‌آموزان، وسایل کمک آموزشی، فضای یادگیری، توانایی‌های یادگیرنده و محتوای برنامه درسی از جمله عواملی هستند که هرکدام به گونه‌ای خاص در یادگیری مؤثرند. صافی، ۱۳۸۸.

پیشنهادهایی بر اساس یافته‌های تحقیق مسئولین و برنامه ریزان تربیتی در سطوح مختلف با

منابع

- احمد پورداریانی، محمود (۱۳۹۱). کارآفرینی، تعاریف، نظریات، الگوها. چاپ دهم، تهران: جاجرمی.
- ایمانی، محمدنقی؛ آذرخش، تقی؛ عاشقی، منصور (۱۳۸۸). کارآفرینی. چاپ دوم، تهران: فرهنگ سبز
- پایدار، رشید؛ آقا محمدی، مصطفی؛ رستم‌نژاد، بهزاد (۱۳۸۷). کارآفرینی، تهران: گسترش علوم پایه .
- جهانیان، رمضان (۱۳۸۹). "بررسی راهکارهای توسعه کارآفرینی در آموزشکده‌های فنی و حرفه‌ای دانشگاه آزاد اسلامی، فصلنامه علمی -پژوهشی تحقیقات مدیریت آموزشی، شماره ۲، صص ۷۴-۵۱
- جعفری مقدم، سعید؛ فخارزاده، آرزوسادات (۱۳۹۰). "توسعه نگرش کارآفرینانه در کتاب‌های درسی مطالعه موردی: کتاب‌های فارسی دوره دبستان" فصلنامه توسعه کارآفرینی، شماره ۱۱، صص ۶۶-۴۷
- حسینی خواه، علی (۱۳۸۷) "امکان و ضرورت آموزش کارآفرینی در مدارس"، فصلنامه برنامه درسی، شماره ۱۱، صص ۶۶-۹۴
- سعیدی کیا، مهدی (۱۳۹۱). اصول و مبانی کارآفرینی، چاپ بیست و دوم، تهران: کیا.
- سلجوقی، محمد (۱۳۹۰). کارآفرینی ایجاد و توسعه‌ی کسب و کار جدید، چاپ پنجم، کرمان: خدمات فرهنگی کرمان.
- شیخان، ناهید (۱۳۸۶). "آموزش و ترویج کارآفرینی در دانش آموزان" مجله سیاسی
- اقتصادی، شماره ۲۴۶ - ۲۴۵، صص ۱۸۱ - ۲۷۲.
- راهنمای برنامه درسی کتاب آموزش حرفه و فن دوره راهنمایی "اعتبار بخشی شده" (۱۳۸۹). دفتر برنامه‌ریزی و تالیف کتب درسی، صص ۷۱-۱.
- صادقی شهمیرزادی، سمیه؛ عدلی، فریبا (۱۳۸۹) "رابطه جو نظام آموزش عالی و پرورش کردنایچ، اسدالله؛ زالی، محمدرضا (۱۳۸۷). "آموزش کارآفرینی در نظام تعلیم و تربیت"، نشریه اقتصاد (کار و جامعه)، شماره ۹۷ - ۹۶، صص ۱۳ -
- کوثری، مریم؛ نوروززاده، رضا (۱۳۸۸). "تبیین ویژگی‌های عناصر چهارگانه برنامه درسی مقطع کارشناسی با تاکید بر پرورش مهارت‌های کارآفرینی"، فصلنامه پژوهشی و برنامه ریزی در آموزش عالی، شماره ۵۴، صص ۱۸ - ۱.
- مرادی، میترا؛ کوهستانی، حسینعلی؛ بهرام‌زاده، حسینعلی (۱۳۸۷). "بررسی‌های ویژگی‌های بنیادین کارآفرینی در دانش آموزان دوره متوسطه خراسان شمالی و ارائه راهکار جهت تقویت این ویژگی‌ها"، پژوهشنامه دانشگاه آزاد اسلامی واحد بجنورد، ۱۱۵، شماره ۱۷، صص ۱۲۸
- واثقی، بهنام (۱۳۹۰). "تحلیل محتوای کتاب درسی کارآفرینی و نظر معلمان کارآفرینی استان اردبیل از منظر ویژگی‌های کارآفرینی"، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه خوارزمی، تهران.

- and Behavioral Sciences*, No. 46, PP. 3982-3988.
- Mars, M.M., Aguilar, C.R. (2010). "Academic entrepreneurship (re)defined: significance and implications for the scholarship of higher education", *High education*, No. 59, PP. 441-460.
 - Askun, B., Yildirim, N. (2011). "Insights on Entrepreneurship Education In public Universities In Turkey: Creating Entrepreneurs or Not?", *Procedia Social and Behavioral Sciences*, No. 24, PP. 663-676.
 - Gunes, S. (2012). "Design entrepreneurship in product design education", *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, No. 51, PP. 64-68.
 - Teoh, H.Y., Foo, S.L. (1997). "Moderating effects of tolerance for ambiguity and risk taking propensity on the role conflict-perceived performance relationship: Evidence from Singaporean entrepreneurs", *Journal of Business Venturing*, No. 12, PP. 67-81.
 - Chiru, C., Tachiciu, L., Georgiana Ciuchete., S. (2012). "Psychological factors, behavioral variables and acquired competencies in entrepreneurship education" *Procedia Social and Behavioral Sciences*, No. 46, PP. 4010-4015.
 - Raposo, M., doPaço, A. (2010). "Special issue: entrepreneurship and education links between education and entrepreneurial activity", *Springer Science+Business edia*, No. 7, PP. 143-144.
 - Baucus, M.S., Norton, W.I., Baucus, D.A., Human, S.E. (2008). "Fostering Creativity and Innovation without Encouraging Unethical Behavior" *Journal of Business Ethics*, No. 81. PP. 97-115
 - Vlok, A. (2012). "A leadership competency profile for innovation leaders in a science-based research and innovation organization in South Africa", *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, No. 41, PP. 209-226
 - Popescu, M., Cecilia Crenicean, L. (2012). "Innovation and change in education economic growth goal in Romania in the context of knowledge-based economy", *Procedia - Social*

جدول پیوست : تحلیل محتوای کتاب آموزش حرفه و فن براساس شاخص های کارآفرینی

شاخص کارآفرینی	شاخص های کارآفرینی	نمونه متن شاخص مورد نظر
خلاقیات	ابتکار	یکی از مهمترین اکتشافات بشر، کشف نیروی برق بوده است.
	ارائه راه نو	یکی از مسائلی که همواره فکر انسان را به خود مشغول میکند، حفظ سلامت، طولانی کردن عمر و رهایی از درد است.
	ایده پردازی	انسان هنگام تولید ابزار یا حل مسائل و مشکلات، ابتدا یک طرح در ذهن دارد و برای عملی کردن آن تلاش میکند.
	تحلیل گری	موضوع تحقیق باید محدود بوده ، مورد علاقه ی شخص پژوهشگر باشد.
	بزرگ نمایی	زیتون سمبل فرهنگ ،دین ، صلح ، افتخار و عقل است .
	کوچک نمایی اقتباس	موتور الکتریکی ماشینی است که انرژی الکتریکی را به انرژی مکانیکی تبدیل می کند.
انگیزه پیشرفت	سطح آرزو	تحقیق سبب رشد علمی و فرهنگی می شود وانسان را از جهل و نادانی به علم می رساند وحقایق و واقعیت ها را آشکار می سازد.
	ارتقا طلبی	چوب تو پر شرایط لازم برای ساخت بعضی از محصولات را ندارد با تبدیل آن به فرآورده های چوبی ، محصولات مورد نظر را می سازیم.
	پشتکار	خودروسازان جهان با بهره گیری از علوم فناوری نوین سعی در ارتقا ی این صنعت وبه دست آوردن بازارهای جهانی دارند.
	ادراک زمانی و مکانی	کاشت نهال مرکبات از نیمه دوم آبان تا اواخر فروردین ادامه می یابد.
	انتخاب دوست	رفتن به پارک یا طبیعت همراه با خانواده در کنار دیگر خانواده (تصویر ص ۴۴) .
	رفتارموفق	با انجام کارهایی مثل تهیه آب سالم ، دفع صحیح زباله ، مبارزه با مگس ، حشرات و... تا حد زیادی می توان از بروز انواع بیماریها جلوگیری کرد.

ریسک پذیری	مخاطره پذیری	انسان به این نتیجه رسیده است که عواملی مانند باد و زلزله ... ساختمانش را تهدید می کند، به همین دلیل میکوشد برای احداث ساختمانهای محکم، با پیش بینی خطرهای احتمالی، آینده نگری کند.
	اعتماد به نفس	فرد سالم در برخورد با مسائل زندگی، به راحتی فکر میکند و تصمیم می گیرد.
	جرات	نوجوانانی که در آستانه ی استقلال قرار دارند، سعی می کنند شجاعانه خودتصمیم بگیرند و روش زندگیشان را انتخاب کنند.
	توانایی آموختن از اشتباهات	اگر غذا در مکانهای کثیف و با استفاده از وسایل آلوده و یا افراد بیمار تهیه شود ممکن است انسان را دچار مسمومیت کند و باید از آن پرهیز کرد.
مسئولیت پذیری	رهبری	تهیه و عرضه ی مواد غذایی قوانین و آیین نامه های خاص خودش را دارد که باید مسئولان اینگونه اماکن آن را رعایت کرده و نظارت کافی بر اجرای قوانین را داشته باشند.
	عمل گرایی	ساخت صفحه ی شطرنج با استفاده از روکشهای رنگی چوب در یک کارگروهی.
	تمایل به مسئولیت پذیری	برای تهیه ی روزنامه ی دیواری، گروههای ۵ نفره تشکیل دهید طوری که افراد هر گروه، مسئولیت کاری را برعهده بگیرند.
تحمل ابهام	تصمیم گیری در شرایط مبهم	دسترسی مردم به مواد غذایی و نحوه ی استفاده از آنها در کشور و در دنیا متفاوت است وگاهی اوقات به آب و هوا، آداب و رسوم، مذهب و عاداتهای غذایی بستگی دارد.
	عدم قاطعیت	گاهی برای اصلاح خاک از موادی چون ماسه، کود حیوانی، خاک رس و حتی گاهی آهک نیز استفاده میکنند.
	ادامه حیات یا دانش ناقص	ایدز بیماری واگیردار بسیار خطرناکی است. این بیماری نه واکسن دارد و نه درمان قطعی اما با رعایت بهداشت به سادگی قابل پیشگیری میباشد.